

کنوانسیون بازل درباره کنترل انتقالات برون مرزی مواد زاید زیان بخش و دفع آنها

تاریخ امضا: ۲۲/۰۷/۱۳۷۱ تاریخ انتشار: ۱۴/۰۸/۱۳۷۱ تاریخ تایید: ۱۲/۰۷/۱۳۷۱ شماره پرونده: ۱۶۹۷/۴

روزنامه: ۱۳۸۸۴

کنوانسیون بازل درباره کنترل انتقالات برون مرزی مواد زاید زیان بخش و دفع آنها

سازمان حفاظت محیط زیست

قانون اجازه عضویت جمهوری اسلامی ایران در کنوانسیون بازل درباره کنترل انتقالات برون مرزی مواد زاید زیان بخش و دفع آنها که در جلسه علنی روز سه شنبه مورخ سی و یکم شهریور ماه یکهزار و سیصد و هفتاد و یک مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۷۱/۷/۱۲ به تأیید شورای نگهبان رسیده و طی نامه شماره ۴۶۵-ق مورخ ۱۳۷۱/۷/۲۰ مجلس شورای اسلامی واصل شده است، به پیوست جهت اجراء ابلاغ می گردد.

قانون اجازه عضویت جمهوری اسلامی ایران در کنوانسیون بازل درباره کنترل انتقالات برون مرزی مواد زاید زیان بخش و دفع آنها

ماده واحده - به دولت اجازه داده می شود به عضویت کنوانسیون بازل درباره کنترل انتقالات برون مرزی مواد زاید زیان بخش و دفع آنها مصوب ۲۲ مارس ۱۹۸۹ سوئیس درآید و اسناد آن را تسلیم نماید

سازمان ملل

۲۲ مارس ۱۹۸۹ ENEP/IG.83/3 برنامه محیط زیست متن اصلی. انگلیسی کنفرانس نمایندگان تام‌الاختیار درباره کنوانسیون جهانی مربوط به کنترل انتقالات برون مرزی زباله‌های مضر بال، ۲۰ - ۲۲ مارس ۱۹۸۹ فقره ۳ از دستور کار کنوانسیون بازل درباره کنترل انتقالات برون مرزی زباله‌های مضر و دفع آنها

اعضاء این کنوانسیون

با علم به زیان احتمالی زباله‌های مضر و سایر انواع زباله و انتقال برون‌مرزی آنها برای سلامت انسان با توجه به تهدید روزافزون سلامت انسان و محیط زیست از ایجاد و پیچیدگی زباله‌های مضر و سایر انواع زباله و انتقال برون‌مرزی آنها و نیز با توجه به این نکته که مؤثرترین طریق حفظ سلامت انسان و محیط زیست در خطرات عارض از این گونه زباله‌ها، تقلیل ایجاد آنها به حداقل از لحاظ کمی و کیفی و نتیجتاً کاهش خطر بالقوه آنها می‌باشد، با اعتقاد به این که دولت‌ها باید تدابیر لازم را اتخاذ نمایند تا در اداره زباله‌های مضر و سایر انواع زباله، از جمله انتقال و دفع برون‌مرزی آنها حفظ سلامت انسان و محیط زیست، در هر جا که دفع شود مد نظر باشد، با در نظر گرفتن این نکته که دولت‌ها باید اطمینان حاصل کنند که عوامل ایجاد زباله‌های مضر و سایر انواع زباله و وظایف خود را به نحوی انجام دهند که حفظ محیط زیست، در هر جا که زباله‌ها دفع می‌شود، مورد توجه باشد، با علم کامل به این که هر دولتی این حق مطلق را دارد که از ورود و دفع زباله‌های مضر و سایر انواع زباله در سرزمین خود جلوگیری نماید، و نیز با توجه به تمایل روزافزون دولت‌ها، به ویژه کشورهای در حال رشد، به جلوگیری از انتقالات برون‌مرزی زباله‌های مضر و سایر انواع زباله بر سرزمین خود، با اعتقاد به این که زباله‌های مضر و سایر انواع زباله باید تا جایی که حفظ محیط زیست ایجاب می‌کند، در همان کشوری دفع شود که زباله‌ها در آن جایی ایجاد شده است، با اطلاع از این که انتقالات برون‌مرزی زباله‌های مضر و سایر انواع زباله، از کشور محل ایجاد آنها به کشوری دیگر باید فقط تحت شرایطی مجاز دانسته شود که سلامت انسان و محیط زیست آن جا را به خطر نیندازد و نیز این انتقالات با مفاد این کنوانسیون مطابقت داشته باشد، با توجه به این که تشدید نظارت در انتقالات برون‌مرزی زباله‌های مضر و سایر انواع زباله موجب اداره صحیح آنها از لحاظ زیست محیطی و نیز تقلیل حجم این گونه انتقالات برون‌مرزی خواهد گردید، با اعتقاد به این که دولت‌ها برای مبادله صحیح اطلاعات درباره کنترل انتقالات برون‌مرزی زباله‌های مضر و سایر انواع زباله به سرزمین‌های دیگر تدابیری اتخاذ نمایند، با در نظر گرفتن این که برخی از موافقتنامه‌های منطقه‌ای و نیز بین‌المللی، متعرض مسأله حفظ و حمایت محیط زیست در رابطه با انتقال کالاهای خطرناک شده‌اند، با توجه با اعلامیه کنفرانس سازمان درباره محیط زیست انسان (استکهلم ۱۹۷۲) رهنمودها و اصول برای اداره صحیح زباله‌های مضر جهت حفظ محیط زیست، (قاهره) مصوب شورای سرپرستی برنامه محیط زیست سازمان ملل (UNEP) طی قطعنامه شماره ۱۴.۳۰ مورخ ۱۷ ژوئن ۱۹۸۷، توصیه کمیته کارشناسان سازمان ملل درباره انتقال کالاهای مضر (که در

سال ۱۹۵۷ تدوین شده و هر دو سال یک بار آن را به روز درمی‌آورند)، توصیه‌ها، اعلامیه‌ها، مدارک و مقررات مربوط که در سیستم سازمان ملل تنظیم و تصویب گردیده و کارها و مطالعات انجام شده در سازمانهای منطقه‌ای و بین‌المللی، نظر به روح، اصول، اهداف و وظایف منشور جهانی برای طبیعت، مصوب مجمع عمومی سازمان ملل در سی و هفتمین اجلاس خود (۱۹۸۲) به‌عنوان نظام اخلاقی مربوط به حفظ محیط زیست انسان و حفاظت از منابع طبیعی. با تأیید این که دولتها مسئول ایفای تعهدات بین‌المللی خود در رابطه با حمایت از سلامت انسان و حفظ و حمایت محیط زیست هستند و به موجب حقوق بین‌الملل مسئولیت دارند، با علم این که در صورت نقض عملی مفاد این کنوانسیون یا هر پروتکل مربوط به آن حقوق بین‌الملل مربوط به معاهدات قابل اجراء خواهد بود، با آگاهی از نیاز به ادامه توسعه و استفاده از تکنولوژی‌هایی که از لحاظ سلامت محیط زیست زباله کمتری تولید می‌کنند و اتخاذ شیوه‌های صحیح‌بازپروری، خانه‌داری مناسب و سیستم‌های مطلوب اداره زباله‌های مضر و سایر انواع زباله به منظور کاهش ایجاد آنها به حداقل. و نیز با علم به توجه فزاینده جهانی به لزوم کنترل شدید انتقال برون‌مرزی زباله‌های مضر و سایر انواع زباله و نیاز به کاهش این گونه انتقالات، در حدامکان، به حداقل، با نگرانی از مسأله انتقالات غیر قانونی برون‌مرزی زباله‌های مضر و سایر انواع زباله، و نیز با در نظر گرفتن امکانات محدود کشورهای در حال رشد برای اداره زباله‌های مضر و سایر انواع زباله، با آگاهی از لزوم ترغیب انتقال تکنولوژی برای اداره صحیح زباله‌های مضر و سایر انواع زباله‌ای که در محل ایجاد می‌شود، خاصه به کشورهای در حال رشد طبق روح رهنمودهای قاهره و قطعنامه شماره ۱۴.۱۶ شورای سرپرستی UNEP درباره ترغیب انتقال تکنولوژی مربوط به حمایت از محیط‌زیست. و نیز با علم به این که زباله‌های مضر و سایر انواع زباله باید طبق کنوانسیون‌های بین‌المللی و توصیه‌های مربوط انتقال یابد، و نیز با اعتقاد به این که انتقال برون‌مرزی زباله‌های مضر و سایر انواع زباله باید فقط هنگامی مجاز دانسته شود که انتقال و نهایتاً دفع این گونه زباله‌ها از لحاظ زیست محیطی بی‌ضرر است، و با تصمیم به محافظت از سلامت انسان و محیط زیست از طریق کنترل شدید در مقابل اثرات زیانباری که ممکن است از ایجاد و اداره زباله‌های مضر و سایر انواع زباله حادث شود، به نحو ذیل توافق نمودند،

ماده ۱ - حدود کنوانسیون.

۱ - زباله‌های ذیل که مورد انتقال برون‌مرزی قرار می‌گیرند برای منظورهای این کنوانسیون "زباله‌های مضر" محسوب می‌شوند.

الف - زباله‌هایی که جزء گروه مندرج در ضمیمه ۱ می‌باشند، مگر آن که دارای خصوصیات مذکور در ضمیمه ۳ نباشند، و

ب - زباله‌هایی که مشمول بند (الف) نیستند، ولی طبق مقررات محلی کشورهای عضو صادرکننده و واردکننده یا عبور زباله‌های مضر محسوب می‌شوند.

۲ - زباله‌هایی که از گروه مندرج در ضمیمه ۲ هستند و مورد انتقال برون‌مرزی قرار می‌گیرند، برای منظورهای این کنوانسیون "سایر انواع زباله" به شمار می‌آیند.

۳ - زباله‌هایی که به علت رادیو اکتیو بودن مشمول سیستم‌های دیگر بین‌المللی کنترل، از جمله اسناد بین‌المللی مشخصاً قابل اجرا در مورد مواد رادیواکتیو می‌باشند، در چهارچوب این کنوانسیون قرار نمی‌گیرند.

۴ - زباله‌های ناشی از عملیات عادی کشتی‌ها، که دفع آنها مشمول سند بین‌المللی دیگری می‌باشد، در چهارچوب این کنوانسیون قرار نمی‌گیرند.

ماده ۲ - تعریف‌ها برای منظورهای این کنوانسیون.

۱ - "زباله‌ها" اجسام یا اشیایی است که طبق مقررات قانون ملی دفع می‌شوند یا باید دفع شوند.

۲ - "اداره" به معنی جمع‌آوری، انتقال و دفع زباله‌های مضر یا سایر انواع زباله، از جمله مراقبت بعدی از محل‌های دفع می‌باشد.

۳ - "انتقال برون‌مرزی" به معنی انتقال زباله‌های مضر یا سایر انواع زباله است از ناحیه‌ای تحت حاکمیت ملی یک دولت به ناحیه‌ای تحت حاکمیت ملی یک دولت دیگر یا از طریق آن، یا به ناحیه‌ای یا از طریق ناحیه‌ای که تحت حاکمیت ملی دولت دیگری نباشد، مشروط بر آن که لااقل دو دولت در این انتقال ذی‌مدخل باشند،

۴ - "دفع" به معنی هر عملی است که در ضمیمه ۴ این کنوانسیون مشخص شده است،

۵ - "محل یا وسایل مجاز" به معنی محل یا وسایل دفع زباله‌های مضر و سایر انواع زباله است که مرجع مربوط کشوری که محل یا وسایل در آن قرار دارد، آن را مجاز دانسته است،

۶ - "مرجع ذیصلاح" به معنی یک مرجع دولتی است که یک کشور عضو در نواحی که خود صلاح می‌داند، تعیین می‌نماید تا مسئول دریافت اطلاعاتیه مربوط به انتقال برون مرزی زباله‌های مضر یا سایر انواع زباله اطلاعات مربوط به آن، و جوابگویی به آن اطلاعاتیه طبق ماده ۶ باشد،

۷ - "مرکز" به معنی واحد کشور عضوی است که در ماده ۵ بدان اشاره شده و مسئول دریافت یا ارائه اطلاعات پیش‌بینی شده در مواد ۱۳ و ۱۵ می‌باشد.

۸ - "اداره زباله‌های مضر و سایر انواع زباله به نحو صحیح از لحاظ زیست‌محیطی" به معنی انجام اقدامات عملی است به منظور اداره زباله‌های مضر و سایر انواع زباله به نحوی که سلامت انسان و محیط زیست در برابر اثرات زیان‌بار احتمالی این گونه زباله‌ها حفظ گردند،

۹ - "ناحیه تحت حاکمیت ملی یک دولت" به معنی هر گونه اراضی، ناحیه دریایی یا هوایی است که در داخل آن، یک دولت طبق حقوق بین‌المللی در رابطه با سلامت انسان و محیط زیست مسئولیت اداری و انضباطی اعمال می‌نماید،

۱۰ - "کشور صدور" به معنی کشور عضوی است که قرار است انتقال برون مرزی زباله‌های مضر و سایر انواع زباله از آن جا آغاز شود،

۱۱ - "کشور ورود" به معنی کشور عضوی است که انتقال برون مرزی زباله‌های مضر و یا سایر انواع زباله به منظور دفع آنها در آنجا یا به منظور بارگیری آن قبل از دفع در ناحیه‌ای که تحت حاکمیت ملی هیچ دولتی نیست انجام می‌گیرد،

۱۲ - "کشور عبور" به معنی کشوری جز کشور صدور و یا کشور ورود است که انتقال زباله‌های مضر و سایر انواع زباله از طریق آن انجام می‌شود یا قرار است انجام شود.

۱۳ - "کشورهای ذیربط" به معنی کشورهای صدور، ورود یا عبور می‌باشند، خواه عضو کنوانسیون باشند و خواه نباشند،

۱۴ - "شخص" به معنی شخص حقیقی یا حقوقی است.

۱۵ - "صادرکننده" به معنی شخصی است که تحت حاکمیت دولت کشور صدور می‌باشد که ترتیب صدور زباله‌های مضر و سایر انواع زباله رامی‌دهد.

۱۶ - "واردکننده" به معنی شخصی است که تحت حاکمیت دولت کشور ورودی می‌باشد که ترتیب ورود زباله‌های مضر و سایر انواع زباله را می‌دهد.

۱۷ - "انتقال‌دهنده" به معنی شخصی است که انتقال زباله‌های مضر یا سایر انواع زباله را انجام می‌دهد.

۱۸ - "ایجادکننده" به معنی شخصی است که فعالیتش زباله‌های مضر یا سایر انواع زباله ایجاد می‌کند، یا هر گاه شخص ایجادکننده معلوم نباشد، شخصی است که آن زباله‌ها را در اختیار دارد یا آن را کنترل می‌کند،
۱۹ - "دفع‌کننده" به معنی شخصی است که زباله‌های مضر یا سایر انواع زباله برای او حمل می‌شود تا آنها را دفع نماید،

۲۰ - "سازمان یک‌پارچه‌سازی سیاسی و یا اقتصادی" به معنی سازمانی است که توسط دولت‌های دارای حاکمیت ملی تشکیل شده است و دولت‌های عضو آن سازمان صلاحیت مربوط به امور تحت این کنوانسیون را به آن سازمان واگذار نموده‌اند و دارای اختیارات تام طبق مقررات داخلی خود می‌باشند تا کنوانسیون را امضاء کند، تصویب نماید، بپذیرد، با آن موافقت نماید و رسماً آن را تأیید کند یا بدان ملحق گردد.

۲۱ - "انتقال غیر قانونی" به معنی هر گونه انتقال برون‌مرزی زباله‌های مضر یا سایر انواع زباله می‌باشد که در ماده ۹ مشخص گردیده است.

ماده ۳ - تعریف‌های ملی از زباله‌های مضر

۱ - هر عضو کنوانسیون باید ظرف مدت شش ماه از تاریخ امضاء این کنوانسیون دبیرخانه کنوانسیون را از موضوع زباله‌هایی (غیر از زباله‌هایی که در ضمیمه‌های ۱ و ۲ ذکر شده است) که طبق قوانین ملی خود به عنوان زباله‌های مضر در نظر گرفته یا تعریف کرده است، آگاه سازد و نیز شرایط مربوط به شیوه‌های انتقال برون‌مرزی قابل اجراء در مورد این گونه زباله‌ها را به اطلاع دبیرخانه برساند.

۲ - هر عضو کنوانسیون باید دبیرخانه را متعاقباً از تغییرات عمده در اطلاعاتی که طبق بند ۱ ارائه داده است مطلع سازد.

۳ - دبیرخانه باید فوراً اطلاعاتی را که به موجب بندهای ۱ و ۲ دریافت داشته است به آگاهی همه اعضا کنوانسیون برساند.

۴ - اعضاء کنوانسيون بايد اطلاعاتي را كه دبیرخانه به آنها داده است در اختيار صادرکنندگان خود بگذارند.

ماده ۴ - تعهدات عمومي

۱ -

الف - اعضايي كه از حق خود در منع ورود زباله‌هاي مضر يا ساير انواع زباله براي دفع استفاده مي‌كنند بايد اعضاي ديگر را از تصميم خود طبق ماده ۱۳ آگاه سازند.

ب - اعضاء کنوانسيون مي‌توانند صدور زباله‌هاي مضر و ساير انواع زباله را به کشور اعضايي كه ورود اين گونه زباله‌ها را منع کرده‌اند، هنگامي كه به‌موجب بند فرعي

(الف) فوق مطلع شده‌اند منع نمايند يا، صدور آن را اجازه ندهند.

پ - اعضاء کنوانسيون مي‌توانند صدور زباله‌هاي مضر و ساير انواع زباله را، هرگاه کشور واردکننده کتباً در مورد خاصی از ورود زباله موافقت نکرده‌باشد، و در صورتي كه کشور واردکننده ورود اين گونه زباله را منع ننموده باشد، منع کنند، يا اجازه ندهند.

۲ - هر عضو کنوانسيون بايد تدابير مناسب را جهت موارد ذيل اتخاذ نمايد

الف - حصول اطمینان از اين كه ايجاد زباله‌هاي مضر و ساير انواع زباله در کشور خود به حداقل کاهش يابد، در اين مورد بايد جنبه‌هاي اجتماعي، تکنولوژيكي و اقتصادي مد نظر باشد،

ب - حصول اطمینان از داشتن امکانات كافي دفع زباله، براي اداره زباله‌هاي مضر و ساير انواع زباله به نحو صحيح از لحاظ زيست‌محيطي، به منظور اين كه در حد امکان اين زباله‌ها در همان سرزمين دفع شوند،

پ - حصول اطمینان از اين كه اشخاص دست‌اندرکار اداره زباله‌هاي مضر و ساير انواع زباله در داخل آن سرزمين اقدامات لازم را جهت پيشگيري از آلودگي ناشي از اداره اين گونه زباله‌هاي مضر و ساير انواع زباله به عمل آورند و هر گاه آلودگي پيش آمد عواقب آن را براي سلامت انسان و محيط زيست به حداقل برسانند.

ت - حصول اطمینان از این که انتقال برون مرزی زباله‌های مضر و سایر انواع زباله به حداقل تقلیل یابد و با اداره زباله‌های مضر و سایر انواع زباله به نحو صحیح از لحاظ زیست محیطی مطابقت داشته باشد و این عمل به طریقی انجام شود که سلامت انسان و محیط زیست در برابر اثرات سوء ناشی از این گونه انتقالات حفظ شود.

ث - جلوگیری از صدور زباله‌های مضر یا سایر انواع زباله به کشور یا گروه کشورهای عضو این کنوانسیون، که به یک سازمان یکپارچه‌سازی اقتصادی و یا سیاسی تعلق دارند. خاصه کشورهای در حال رشد، که طبق قوانین خود هرگونه ورود زباله را ممنوع کرده‌اند، و نیز هر گاه این کشورها تشخیص دهند که زباله‌های مورد بحث طبق ضوابطی که اعضاء کنوانسیون در اولین نشست خود درباره آنها تصمیم می‌گیرند، به نحو صحیحی از لحاظ زیست محیطی اداره نخواهد شد. ج - درخواست ارائه اطلاعات مربوط به انتقال برون مرزی زباله‌های مضر و سایر انواع زباله طبق مفاد الحاقیه شماره ۵ - الف - به کشورهای ذیربط، باتبیین اثرات انتقال مورد نظر بر سلامت انسان و محیط زیست.

چ - جلوگیری از ورود زباله‌های مضر و سایر انواع زباله، در صورتی که تشخیص دهند که زباله‌های مورد بحث به نحو صحیح از لحاظ زیست محیطی اداره نخواهند شد.

ح - همکاری در فعالیتهای اعضای دیگر کنوانسیون و سازمانهای ذینفع به طور مستقیم و از طریق دبیرخانه، از جمله توزیع اطلاعات درباره انتقال برون مرزی زباله‌های مضر و سایر انواع زباله ، به منظور بهبود اداره صحیح این گونه زباله‌ها از لحاظ زیست محیطی و نیز جلوگیری از انتقالات غیرقانونی آن.

۳ - اعضاء کنوانسیون اعلام می‌دارند که انتقال غیر قانونی زباله‌های مضر و سایر انواع زباله عملی جنایتکارانه است.

۴ - هر عضو کنوانسیون باید تدابیر مناسب اداری یا قانونی و غیره را جهت اجرای مفاد این کنوانسیون، از جمله تدابیری به منظور جلوگیری و تنبیه اعمال مغایر این کنوانسیون، اتخاذ نماید.

۵ - هیچ یک از اعضاء کنوانسیون نباید اجازه دهد که زباله‌های مضر و سایر انواع زباله به کشوری که عضو کنوانسیون نیست صادر شود یا از کشوری که عضو کنوانسیون نیست وارد گردد.

۶ - اعضاء کنوانسیون موافقت می‌نمایند که اجازه ندهند که زباله‌های مضر و سایر انواع زباله برای دفع در داخل ناحیه‌ای در جنوب ۶۰ درجه عرض جنوبی صادر گردد. خواه اینگونه زباله‌ها مورد انتقالات برون مرزی قرار گیرند و خواه نگیرند

۷ - علاوه بر این، هر عضو کنوانسیون باید.

الف - اجازه ندهد که اشخاص تحت حاکمیت ملی خود زباله‌های مضر و سایر انواع زباله را منتقل یا دفع کنند، مگر آن که این اشخاص مختار یا مجاز باشند که این گونه عملیات را انجام دهند.

ب - مقرر دارد که زباله‌های مضر و سایر انواع زباله‌ای که مورد انتقالات برون‌مرزی قرار می‌گیرند، و طبق مقررات و ضوابطی که از لحاظ بین‌المللی در زمینه بسته‌بندی و برچسب‌زنی و حمل و نقل مورد قبول همگان است، بسته‌بندی، برچسب‌زنی و حمل و نقل گردد و این که به سایر شیوه‌های مربوطه شناخته شده بین‌المللی توجه لازم مبذول گردد.

پ - مقرر دارد که زباله‌های مضر و سایر انواع زباله، دارای سند انتقال از نقطه آغاز تا نقطه دفع آن باشد.

۸ - هر عضو کنوانسیون باید بخواهد که زباله‌های مضر یا سایر انواع زباله‌ای که قرار است صادر گردد به نحوی که در کشور صدور یا هر جای دیگر اداره‌شود که از لحاظ زیست محیطی سالم باشد، رهنمودهای فنی برای اداره زباله‌های مشمول این کنوانسیون طبق ضوابط زیست محیطی توسط اعضاء کنوانسیون در نخستین اجلاسشان تعیین خواهد گردید.

۹ - اعضاء کنوانسیون باید تدابیر مناسب اتخاذ نمایند تا انتقال برون‌مرزی زباله‌های مضر و سایر انواع زباله فقط در موارد مجاز دانسته شود که،

الف - کشور صدور - توانایی فنی وسایل لازم، محل‌های دفع مناسب و ظرفیت کافی برای دفع زباله‌های مورد بحث به نحو مؤثر و از لحاظ زیست‌محیطی صحیح نداشته باشد، یا

ب - زباله‌های مورد بحث به عنوان مواد اولیه برای (Recycling) بازپروری یا صنایع بازسازی در کشور ورود لازم باشد، یا

پ - انتقال برون‌مرزی مورد بحث مطابق ضوابط دیگری باشد که اعضاء کنوانسیون تعیین خواهند کرد، مشروط به این که آن ضوابط مغایر با اهداف این کنوانسیون نباشد.

۱۰ - تعهد کشورهایی که زباله‌های مضر و سایر انواع زباله در آن جا ایجاد می‌شود مبنی بر این که این زباله‌ها باید به نحو سالم از لحاظ زیست محیطی اداره شود، نباید تحت هیچ شرایطی به کشورهای ورود یا عبور منتقل گردد.

۱۱ - هیچ چیز در این کنوانسیون نباید مانع شود که یک کشور عضو کنوانسیون مقررات اضافی، که با مفاد این کنوانسیون و مقررات حقوق بین‌الملل مطابقت داشته باشد، به منظور حفظ بهتر سلامت انسان و محیط زیست وضع کند.

۱۲ - هیچ چیز در این کنوانسیون نباید به هیچ وجه حاکمیت ملی دولتها بر دریای ساحلی آنها طبق قوانین بین‌الملل و حقوق حاکمه و حاکمیتی که دولتها در مناطق اقتصادی انحصاری و فلات قاره خود طبق قوانین بین‌الملل و نیز به اعمال حقوق و آزادیهای دریانوردی یا هوانوردی کشتی‌ها و هواپیماها، که به موجب حقوق بین‌الملل پیش‌بینی شده در اسناد مربوطه منعکس است، لطمه وارد آورد.

۱۳ - اعضاء کنوانسیون باید تعهد کنند که در فواصل معین امکانات تقلیل مقدار آلودگی احتمالی زباله‌های مضر و سایر انواع زباله را که به کشورهای دیگر، به ویژه کشورهای در حال رشد، صادر می‌شود، مورد تجدید نظر قرار دهند.

ماده ۵ - تعیین مراجع و مراکز صالح به منظور اجرای این کنوانسیون اعضای کنوانسیون باید.

۱ - یک یا چند مرجع صالح و مرکز تعیین یا تأسیس نمایند. در مورد کشور عبور یک مرجع صالح باید جهت دریافت اطلاعات تعیین شود.

۲ - ظرف سه ماه از تاریخ به اجراء درآمدن این کنوانسیون برای آنها، به دبیرخانه اطلاع دهند که چه سازمانهایی را به عنوان مراجع صالح و مرکز خودتعیین کرده‌اند

۳ - ظرف یک ماه از تاریخ تصمیم خود، دبیرخانه را از تغییرات مربوط به تعیین مراجع صالح و مرکز خود، طبق بند فوق، آگاه سازند.

ماده ۶ - انتقال برون‌مرزی بین اعضای کنوانسیون.

۱ - کشور صدور باید کتباً و از طریق مرجع صالح کشور صدور، مرجع صالح کشورهای ذینفع را از هر گونه انتقال برون‌مرزی زباله‌های مضر یا سایر انواع زباله که در نظر دارد انجام دهد مطلع سازد، یا از ایجادکننده یا صادرکننده زباله‌ها بخواهد که چنین اقدامی را به عمل آورد. این گونه اطلاعات باید محتوی مطالب و اطلاعات

مذکور در الحاقیه ۵ الف و به زبان قابل قبول کشور ورود باشد. فقط یک اطلاعیه باید به هر کشور ذینفع ارسال گردد.

۲ - کشور ورود باید کتباً به کشور اطلاع‌دهنده پاسخ دهد و موافقت خود را تحت شرایطی یا بدون قید و شرط اعلام دارد، از اجازه انتقال امتناع ورزد یا اطلاعات بیشتری درخواست نماید. یک نسخه از پاسخ نهایی کشور ورود باید به جای مراجع صالح کشورهای ذینفع که اعضای کنوانسیون هستند ارسال گردد.

۳ - تا زمانی که کشور صدور تأیید کتبی مبنی بر موارد ذیل را دریافت نکرده است نباید به ایجادکننده یا صادرکننده زباله اجازه شروع انتقال برون مرزی را بدهد.

الف - اطلاع‌دهنده موافقت کتبی کشور ورود را دریافت کرده است. و

ب - اطلاع‌دهنده تأییدیه وجود قرارداد بین صادرکننده و دفع‌کننده را، که طی آن اداره صحیح زیست محیطی زباله‌های مورد نظر تصریح گردیده است، دریافت نموده است.

۴ - هر کشور عبور عضو کنوانسیون باید فوراً وصول اطلاعیه را به طرف اطلاع‌دهنده اعلام دارد. این کشور می‌تواند متعاقباً ظرف شصت روز موافقت خود را با انتقال زباله تحت شرایطی یا بدون قید و شرط کتباً به آگاهی طرف اطلاع‌دهنده برساند یا از دادن اجازه امتناع ورزد و یا درخواست اطلاعات اضافی بنماید. کشور صدور نباید تا موافقت کتبی کشور عبور را دریافت نکرده است اجازه انتقال برون مرزی را بدهد، ولی هرگاه در هر زمان یک عضو کنوانسیون تشخیص دهد که موافقت کتبی قبلی - یا به طور کلی و یا در موارد خاص - برای عبور زباله‌های مضر یا سایر انواع زباله ضرورت ندارد، یا هرگاه شرایط را تغییر دهد، باید طبق ماده ۱۳ فوراً اعضای دیگر کنوانسیون را از تصمیم خود مطلع سازد. در این صورت اگر ظرف مدت شصت روز از تاریخ وصول اطلاعیه‌ای که توسط کشور عبور داده شده است، کشور صدور پاسخی دریافت نکند، کشور صدور می‌تواند اجازه شروع صدور زباله را از طریق کشور عبور صادر نماید.

۵ - در موردی که انتقال برون مرزی زباله فقط طبق قوانین کشور صدور مضر شناخته شده باشد،

الف - الزامات بند ۹ این ماده که شامل حال واردکننده یا دفع‌کننده و کشور واردکننده می‌شود، و با اعمال تغییرات لازم در مورد صادرکننده و کشور صدور نیز قابل اجرا می‌باشد.

ب - در صورتی که کشور ورود یا کشورهای ورود و عبور که اعضاء کنوانسیون هستند، زباله را مضر تشخیص داده باشند، الزامات بندهای ۱ و ۳ و ۴ و ۶ این ماده که شامل حال صادرکننده و کشور صدور می‌باشد، با اعمال تغییرات لازم در مورد واردکننده یا دفع‌کننده و کشور ورود نیز قابل اجرا خواهد بود، یا

پ - هر گاه فقط کشور عبور این زباله‌ها را مضر تشخیص داده باشد، مفاد بند ۴ شامل حال آن کشور خواهد بود.

۶ - کشور صدور می‌تواند، در صورت موافقت کتبی کشورهای ذیربط، در موارد زیر به ایجادکننده یا صادرکننده اجازه دهد که از یک اطلاعیه کلی استفاده کند. در موردی که زباله‌های مضر یا سایر انواع زباله‌ای که خصوصیات فیزیکی و شیمیایی آنها تغییر نمی‌کند، زباله‌ها به طور مرتب از طریق گمرک خروج معین و واحد کشور صدور، از طریق گمرک ورود معین و واحد کشور ورود و در مورد عبور از طریق گمرک ورود و خروج معین و واحد کشور یا کشورهای عبور برای دفع‌کننده معین و واحد ارسال می‌گردد.

۷ - کشورهای ذیربط می‌توانند موافقت کتبی خود را مبنی بر استفاده از یک اطلاعیه کلی مذکور در بند ۶ در صورت ارائه برخی اطلاعات مانند مقادیر دقیق یا لیست ادواری زباله‌های مضر و سایر انواع زباله‌ای که ارسال خواهد شد اعلام دارند.

۸ - ممکن است اطلاعیه کلی و موافقت کتبی مورد اشاره در بندهای ۶ و ۷ شامل محموله‌های متعدد زباله‌های مضر یا سایر انواع زباله طی یک دوره حداکثر ۱۲ ماه باشد.

۹ - اعضاء کنوانسیون باید بخواهند که هر شخصی که مسئول انتقال برون‌مرزی زباله‌های مضر یا سایر انواع زباله است مدرک انتقال را به محض تحویل یا دریافت زباله‌های مورد نظر امضاء نماید. آنها همچنین باید بخواهند که دفع‌کننده دریافت زباله‌ها را توسط دفع‌کننده و در زمان مناسب و تاریخ خاتمه‌دفع را، همان گونه که در اطلاعیه مشخص شده است، به اطلاع صادرکننده و مرجع صالح کشور صدور برسانند. هر گاه این امر به اطلاع کشور صدورنرسیده باشد مرجع صالح کشور صدور یا صادرکننده باید کشور ورود را مطلع سازد.

۱۰ - اطلاعیه و پاسخ مندرج در این ماده باید به مرجع صالح اعضای ذیربط، یا در مورد کشورهای غیر عضو به هر مرجع دولتی مناسب، تسلیم شود.

۱۱ - هر انتقال برون‌مرزی زباله‌های مضر یا سایر انواع زباله باید تحت پوشش بیمه، یا هرگونه ضمانت‌نامه‌ای قرار گیرد که کشور ورود یا کشور عبور که عضو کنوانسیون هستند مناسب تشخیص دهند.

ماده ۷ - انتقال برون مرزی از یک کشور عضو کنوانسیون از طریق کشورهایی که عضو کنوانسیون نیستند.

بند ۲ ماده ۶ کنوانسیون با تغییرات لازم حسب مورد، شامل انتقال برون مرزی زباله‌های مضر یا سایر انواع زباله از یک کشور عضو کنوانسیون از طریق یک کشور یا کشورهایی که عضو کنوانسیون نیستند، خواهد بود.

ماده ۸ - وظیفه ورود مجدد

در صورتی که انتقال برون مرزی زباله‌های مضر یا سایر انواع زباله، که کشورهای ذیربط در مورد آن موافقت نموده‌اند نتواند با توجه به مفاد این کنوانسیون، طبق شرایط قرارداد به طور کامل انجام گیرد، کشور صدور باید زباله‌های مورد نظر را توسط صادرکننده ظرف نودروز از تاریخی که کشور واردکننده کشور صدور و دبیرخانه را مطلع ساخته است یا طی مدت زمان دیگری که کشورهای ذیربط توافق نمایند به کشور صدور باز گرداند. بدین منظور، کشور صدور و هر کشور طرف عبور زباله نباید از اعاده آن زباله‌ها به کشور صدور مخالفت نماید.

ماده ۹ - انتقال غیرقانونی.

۱ - برای منظور این کنوانسیون، در موارد ذیل انتقال برون مرزی زباله‌های مضر یا سایر انواع زباله غیر قانونی محسوب می‌شود.

الف - انتقال بدون اطلاع به کشورهای ذیربط طبق مقررات این کنوانسیون، یا

ب - انتقال بدون موافقت کشور ذیربط طبق مقررات این کنوانسیون، یا

پ - انتقال با موافقت کشورهای ذیربط از طریق جعل، قلب واقعیت یا تقلب، یا

ت - در صورتی که نحوه انتقال عملاً با مدارک مربوط مغایر باشد، یا

ث - در صورتی که انتقال منجر به دفع عمدی (مانند دامپینگ) زباله‌های مضر یا سایر انواع زباله بر خلاف مقررات این کنوانسیون و اصول کلی قوانین بین‌المللی گردد.

۲ - در مورد انتقال برون مرزی غیرقانونی زباله‌های مضر یا سایر انواع زباله در نتیجه رفتار صادرکننده یا ایجادکننده، کشور صدور باید اقداماتی انجام دهند تا زباله‌های مورد نظر.

الف - توسط صادرکننده یا ایجادکننده، یا در صورت لزوم توسط خود او به کشور صدور بازگردانده شود، یا هر گاه این کار عملی نباشد،

ب - به نحو دیگری که با مقررات این کنوانسیون مطابقت داشته باشد، ظرف مدت ۳۰ روز از تاریخی که مورد انتقال غیر قانونی به کشور صدور اطلاع داده شده است، یا طی مدت زمانی که طرفهای ذیربط توافق کنند، خود آنها را دفع نماید. بدین منظور طرفهای ذیربط نباید با اعاده زباله‌ها به کشور صدور مخالفت نمایند یا موانعی در راه آن ایجاد کنند.

۳ - در مورد انتقال برون مرزی زباله‌های مضر یا سایر انواع زباله‌ای که در اثر عمل واردکننده یا دفع کننده، غیر قانونی شناخته شده است، کشور ورود باید مطمئن گردد که زباله‌های مورد بحث توسط واردکننده یا دفع کننده به نحوی دفع می‌شود که از لحاظ زیست محیطی سالم است، یا در صورت لزوم ظرف ۳۰ روز در تاریخی که کشور ورود از انتقال غیر قانونی مطلع شده است یا طی مدت زمان دیگری که مورد توافق کشورهای ذیربط قرار گیرد، توسط خود کشور واردکننده دفع گردد. بدین منظور طرفهای ذیربط باید حسب ضرورت در مورد دفع زباله‌ها به نحو صحیح و سالم از لحاظ زیست محیطی با یکدیگر همکاری نمایند.

۴ - در مواردی که مسئولیت انتقال غیر قانونی را نتوان به صادرکننده یا ایجادکننده یا واردکننده یا دفع کننده منتسب دانست، طرفهای ذیربط یا سایر اعضای کنوانسیون حسب ضرورت باید از طریق همکاری اقداماتی نمایند تا زباله‌های مورد نظر در اسرع وقت به نحوی سالم از لحاظ زیست محیطی یا در کشور صدور یا در کشور ورود یا به مناسبت در هر جای دیگر دفع گردد.

۵ - هر عضو کنوانسیون باید مقررات ملی مناسبی به منظور جلوگیری از انتقال غیرقانونی زباله یا مجازات این عمل وضع نماید، اعضای کنوانسیون باید جهت تحقق اهداف این ماده یا یکدیگر همکاری نمایند.

ماده ۱۰ - همکاری بین‌المللی

۱ - اعضای این کنوانسیون باید به منظور بهبود و اداره صحیح وسایل زباله‌های مضر و سایر انواع زباله از لحاظ زیست محیطی با یکدیگر همکاری نمایند.

۲ - بدین منظور اعضاء کنوانسیون باید"

الف - در صورت تقاضا، اطلاعاتی، خواه به طور دوجانبه و خواه چندجانبه، با توجه به ترغیب اداره صحیح و سالم زباله‌های مضر و سایر انواع زباله از لحاظ زیست محیطی از جمله با در نظر گرفتن هماهنگی در ضوابط و رویه‌های فنی بر این اداره مناسب زباله‌های مضر و سایر انواع زباله، در اختیار بگذارند.

ب - در نظارت بر اثرات اداره زباله‌های مضر بر سلامت انسان و محیط زیست با یکدیگر همکاری کنند.

پ - با توجه به قوانین، مقررات و سیاستهای داخلی خود در زمینه توسعه و استفاده از تکنولوژیهای جدید و سالم از لحاظ زیست محیطی و مولد حداقل زباله و بهبود تکنولوژیهای موجود به منظور در حد امکان حذف تولید زباله‌های مضر یا سایر انواع زباله و دستیابی به روشهای مؤثر اداره صحیح آنها به طریقی سالم از نظر زیست محیطی، از جمله بررسی اثرات اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی استفاده از این تکنولوژیهای جدید یا تکامل یافته، همکاری نمایند.

ت - با توجه به قوانین، مقررات و سیاستهای داخلی خود در زمینه انتقال تکنولوژی و سیستم‌های اداره مربوط به اداره صحیح زباله‌های مضر و سایر انواع زباله از لحاظ زیست محیطی، فعالانه همکاری کنند. آنها باید همچنین در مورد توسعه ظرفیت فنی بین اعضای کنوانسیون، به ویژه اعضایی که ممکن است که مساعدت فنی در این زمینه نیاز داشته باشد یا درخواست مساعدت فنی نمایند همکاری کنند.

ث - در زمینه تهیه رهنمودها و یا شیوه‌های عمل مناسب فنی همکاری نمایند.

۳ - اعضای کنوانسیون باید طرق و وسایل مناسب را به منظور مساعدت به کشورهای در حال رشد در اجرای بندهای فرعی (الف)، (ب) و (پ)، بند ۲ ماده ۴ به کار گیرند.

۴ - با در نظر گرفتن نیازهای کشورهای در حال رشد، همکاری بین اعضای کنوانسیون و سازمانهای ذیصلاح بین‌المللی به منظور آگاهی عمومی، توسعه تکنولوژیهای مناسب اداره صحیح زباله‌های مضر و سایر انواع زباله از لحاظ زیست محیطی و استفاده از تکنولوژیهایی که حداقل زباله را تولید می‌نماید، ترغیب می‌گردد.

ماده ۱۱ - موافقتنامه‌های دو جانبه، چندجانبه و منطقه‌ای

۱ - با وجود مقررات ماده ۴، بند ۵ اعضاء کنوانسیون می‌توانند به انعقاد موافقتنامه‌های دو جانبه، چندجانبه و منطقه‌ای یا اتخاذ ترتیباتی مربوط به انتقال برون‌مرزی زباله‌های مضر و سایر انواع زباله، با اعضای کنوانسیون یا کشورهای غیرعضو کنوانسیون مبادرت نمایند. مشروط به این که این موافقتنامه‌ها یا ترتیبات از اداره صحیح زباله‌های مضر یا سایر انواع زباله، طبق شرایط این کنوانسیون، عدول ننماید. این موافقتنامه‌ها یا ترتیبات باید حاوی مقرراتی باشد که در مقایسه با مقررات این کنوانسیون در ارتباط با اداره سالم زباله‌ها از لحاظ زیست محیطی کاستی نداشته باشد، به ویژه باید مصالح و منافع کشورهای در حال رشد در آنها ملحوظ گردد.

۲ - اعضاء کنوانسیون باید دبیرخانه را از موافقتنامه‌ها یا ترتیبات دوجانبه، چندجانبه یا منطقه‌ای مذکور در بند ۱ یا آنهایی که قبل از به اجراء درآمدن این کنوانسیون برای آنها، به منظور کنترل انتقالات برون‌مرزی زباله‌های مضر و سایر انواع زباله بین طرفهای آن موافقتنامه، منعقد نموده‌اند آگاه سازند. مقررات این کنوانسیون نباید بر انتقالات برون‌مرزی که طبق این گونه موافقتنامه‌ها انجام می‌گیرد، اثر بگذارد مشروط به آن که آن موافقتنامه‌ها به اداره صحیح زباله‌های مضر یا سایر انواع زباله طبق مقررات این کنوانسیون خللی وارد ننماید.

ماده ۱۲ - مشاوره در مورد مسئولیتها اعضای کنوانسیون باید جهت تهیه یک پروتکل، در اسرع وقت، به منظور وضع مقررات و اتخاذ شیوه‌های مربوط به مسئولیت و جبران زائد خسارات ناشی از انتقال و دفع برون‌مرزی زباله‌های مضر و سایر انواع زباله، با یکدیگر همکاری نمایند.

ماده ۱۳ - انتقال اطلاعات

۱ - اعضاء کنوانسیون باید در صورت اطلاع از بروز حادثه‌ای در جریان انتقال برون‌مرزی یا دفع زباله‌های مضر یا سایر انواع زباله، که احتمالاً ممکن است موجب خطراتی برای سلامت انسان یا محیط زیست در کشورهای دیگر باشد، آن کشورها را فوراً مطلع سازند.

۲ - اعضاء کنوانسیون باید یکدیگر را از طریق دبیرخانه در موارد ذیل آگاه سازند.

الف - تغییرات مربوط به تعیین مراجع ذیصلاح یا مراکز، طبق ماده ۵،

ب - تغییرات مربوط به تعریف مقامات کشور خود از زباله‌های مضر، طبق ماده ۳، و در اسرع وقت.

پ - تصمیمات اتخاذ شده توسط آنها مربوط به عدم موافقت کلی یا جزئی یا ورود زباله‌های مضر یا سایر انواع زباله جهت دفع در داخل منطقه تحت حاکمیت ملی خود.

ت - تصمیمات اتخاذ شده توسط آنها به منظور محدود یا منع کردن حدود زباله‌های مضر یا سایر انواع زباله،

ث - هر گونه اطلاعات دیگری که طبق بند ۴ این ماده لازم باشد.

۳ - اعضاء کنوانسیون باید با در نظر گرفتن قوانین و مقررات ملی خود گزارش درباره سال قبل حاوی اطلاعات ذیل، از طریق دبیرخانه، قبل از پایان یافتن هر سال به کنفرانس اعضاء کنوانسیون که به موجب ماده ۱۵ تشکیل می‌گردد، تسلیم نمایند.

الف - مراجع ذیصلاح و مراکز که توسط آنها طبق ماده ۵ تعیین گردیده‌اند.

ب - اطلاعات مربوط به انتقال برون مرزی زباله‌های مضر یا سایر انواع زباله‌ای که در آنها دخالت داشته‌اند، شامل:
۱ - مقدار زباله‌های مضر یا سایر انواع زباله صادر شده، نوع، خصوصیات، مقصد، هر کشور محل عبور و شیوه دفع آنها همانگونه که در پاسخ اطلاعاتها اعلام گردیده است،

۲ - مقدار زباله‌های مضر و سایر انواع زباله وارد شده، نوع، خصوصیات، مبداء و شیوه‌های دفع آنها.

۳ - موارد دفع که طبق شیوه‌های مورد نظر انجام نگردیده است.

۴ - اقدامات لازم جهت کاهش مقدار زباله‌های مضر یا سایر انواع زباله مورد انتقال برون مرزی.

پ - اطلاعات مربوط به تدابیر اتخاذ شده توسط آنها در اجرای این کنوانسیون.

ت - اطلاعات درباره آمار رسمی گردآوری شده درباره اثرات ایجاد نقل مکان و دفع زباله‌های مضر، سایر انواع زباله بر سلامت انسان و محیط زیست.

ث - اطلاعات درباره موافقتنامه‌ها و ترتیبات دوجانبه، چند جانبه و منطقه‌ای منعقد و اتخاذ شده، طبق ماده ۱۱ این کنوانسیون.

ج - اطلاعات درباره حوادث پیش آمده طی انتقال و دفع برون مرزی زباله‌های مضر و سایر انواع زباله و مربوط به تدابیر اتخاذ شده جهت جبران آن.

چ - اطلاعات مربوط به طرق دفع در محدوده حاکمیت ملی آنها.

ح - اطلاعات درباره تدابیر انجام شده برای اتخاذ تکنولوژی‌هایی جهت کاهش و یا پیشگیری از ایجاد زباله‌های مضر و سایر انواع زباله، و

خ - امور دیگری که کنفرانس کنوانسیون اعضاء مناسب تشخیص دهند.

۴ - اعضای کنوانسیون باید، با توجه به قوانین و مقررات ملی خود، اطمینان حاصل کنند که نسخه‌هایی از اطلاعات مربوط به هر انتقال برون‌مرزی زباله‌های مضر یا سایر انواع زباله و پاسخ آن - هنگامی که یک عضو کنوانسیون که تشخیص داده است که آن انتقال برون‌مرزی برای محیط زیستش زیان‌آور بوده است، چنین درخواستی کرده باشد - به دبیرخانه ارسال گردد.

ماده ۱۴ - جنبه‌های مالی

۱ - اعضاء کنوانسیون موافقت می‌نمایند که حسب نیازهای خاص مناطق و مناطق فرعی مختلف، مراکز منطقه‌ای و زیر منطقه‌ای برای آموزش و انتقال تکنولوژی مربوط به اداره زباله‌های مضر و سایر انواع زباله و به حداقل رساندن ایجاد آنها تأسیس گردد. اعضاء کنوانسیون باید در مورد برقراری مکانیسم‌های مناسب و داوطلبانه تأمین مالی تصمیم بگیرند.

۲ - اعضاء کنوانسیون باید برقراری یک تنخواه‌گردان را به منظور مساعدت موقت در موارد اضطراری جهت به حداقل رساندن خسارات مربوط به حوادث ناشی از انتقال برون‌مرزی زباله‌های مضر و سایر انواع زباله یا هنگام دفع آن زباله‌ها، مد نظر قرار دهند.

ماده ۱۵ - کنفرانس اعضاء

۱ - یک کنفرانس اعضاء کنوانسیون بدین وسیله تشکیل می‌گردد، نخستین جلسه کنفرانس اعضاء باید توسط مدیر اجرایی UNEP قبل از پایان یک‌سال از تاریخ لازم‌الاجراء شدن این کنوانسیون تشکیل شود. پس از آن جلسات عادی کنفرانس اعضاء باید در فواصل زمانی که کنفرانس در نخستین نشست خود تعیین می‌نماید، برگزار گردد.

۲ - جلسات فوق‌العاده کنفرانس اعضاء بايد در هر زماني كه كنفرانس لازم بداند يا به درخواست هر يك از اعضاء كنوانسيون تشكيل شود، مشروط به آن كه ظرف شش ماه از تاريخي كه چنين درخواستي از طرف دبیرخانه به آنها ابلاغ می‌شود، مورد تأیید لاقلاً يك‌سوم اعضاء كنوانسيون قرار گرفته باشد.

۳ - كنفرانس اعضاء بايد به اتفاق آراء آيين‌نامه خود يا آيين‌نامه هر ارگان فرعي را كه ممكن است تأمين نمايد، و نيز مقررات مالي براي بالاخص تعيين مشاركت مالي اعضاء اين كنوانسيون را تصويب كند.

۴ - اعضاء كنوانسيون بايد در نخستين جلسه خود هر گونه تدابير ديگري را كه براي مساعدت در ايفاي مسئوليتهاي خود در ارتباط با حفظ و حمايت محيط زيست دريابي در چهارچوب اين كنوانسيون ضروري تشخيص داده شود، اتخاذ نمايد

۵ - كنفرانس اعضاء بايد اجرائ مؤثر اين كنوانسيون را به طور مستمر مورد بررسي و ارزيابي قرار دهند، علاوه بر اين بايد،

الف - هماهنگ‌سازي سياستها، خط مشي‌ها و تدابير مناسب جهت به حداقل رساندن زيان زباله‌هاي مضر و ساير انواع زباله را براي سلامت انسان ترغيب نمايند.

ب - در صورت لزوم اصلاحيه‌ها و ضمايمي براي اين كنوانسيون، با توجه به - از جمله - اطلاعات علمي، فني، اقتصادي و زيست محيطي تهيه و تصويب كنند،

پ - هر گونه اقدام ديگري را كه بر اساس تجربه‌هاي حاصل از عملکرد كنوانسيون و عملکرد موافقتنامه‌ها و ترتيبات پيش‌بيني شده در ماده ۱۱، براي نيل به اهداف اين كنوانسيون لازم بدانند، مورد توجه و عمل قرار دهند.

ت - حسب ضرورت پروتكل‌هايي را مورد توجه و تصويب قرار دهند، و

ث - حسب نياز ارگانهاي فرعي به منظور اجرائ اين كنوانسيون تأسيس كنند.

۶ - سازمان ملل، ارگانهاي تخصصي آن، و همچنين هر كشوري كه عضو اين كنوانسيون نيست، مي‌توانند به عنوان ناظر در جلسات كنفرانس اعضاء كنوانسيون نماينده اعزام دارند. هر ارگان يا سازمان ديگري، خواه ملي، خواه بين‌المللي، دولتي يا غير دولتي، كه در زمينه‌هاي مربوط به زباله‌هاي مضر ياساير انواع زباله واجد شرايط باشد و تمايل خود را به اعزام نماينده به عنوان ناظر به جلسات كنفرانس اعضاء كنوانسيون به اطلاع دبیرخانه

رسانده باشد، می‌تواند در جلسات شرکت کند، مگر آن که لااقل یک‌سوم اعضاء حاضر با این امر مخالفت نمایند. پذیرش و شرکت ناظران مشمول آیین‌نامه‌ای خواهد بود که کنفرانس اعضاء تصویب می‌نماید.

۷ - کنفرانس اعضاء باید سه سال بعد از به اجراء درآمدن این کنوانسیون و پس از آن حداقل هر شش سال یک بار، مؤثر بودن کنوانسیون را مورد ارزیابی قرار دهد. و در صورت لزوم منع کامل یا جزئی انتقالات برون‌مرزی زباله‌های مضر و سایر انواع زباله را با توجه به آخرین اطلاعات علمی، زیست‌محیطی، فنی و اقتصادی اعمال نماید.

ماده ۱۶ - دبیرخانه

۱ - وظایف دبیرخانه از این قرار است.

الف - ترتیب دادن و ارائه خدمات به جلسات پیش‌بینی شده در مواد ۱۵ و ۱۷.

ب - تهیه و ارسال گزارش‌هایی بر اساس اطلاعات کسب شده طبق مواد ۳ و ۴، ۶، ۱۱، ۱۳ و همچنین بر اساس اطلاعات حاصل از جلسات ارگانهای فرعی تأسیس یافته به موجب ماده ۱۵ و نیز بر اساس اطلاعات مناسب ارائه شده توسط سازمان‌های بین‌الدول و غیر دولتی مربوط.

پ - تهیه گزارش‌هایی درباره فعالیت انجام شده خود در ایفای وظایفش به موجب این کنوانسیون و ارائه آن گزارش‌ها به کنفرانس اعضاء.

ت - انجام هماهنگی لازم با ارگان‌های بین‌المللی مربوط به ویژه اتخاذ ترتیبات زاید حسب ضرورت برای ایفای مؤثر وظایف خود.

ث - برقراری تماس با مراکز و مراجع ذیصلاحی که طبق ماده ۵ این کنوانسیون تأسیس شده‌اند،

ج - گردآوری اطلاعات مربوط به محل‌ها و امکانات موجود اعضاء که برای دفع زباله‌های مضر و سایر انواع زباله آنها فراهم شده است و ارائه این اطلاعات به اعضاء کنوانسیون.

چ - دریافت اطلاعات درباره مواد ذیل از اعضاء کنوانسیون و انتشار آن بین آنها.

- منابع مساعدت و آموزش فنی،

- دانش فنی و علمی موجود،
- منابع نظرات و مشاوره‌های کارشناسی کسب شده،
- نحوه دسترسی به منابع، به منظور مساعدت - در صورت تقاضا - در زمینه‌های،
- اجرای سیستم انتشار اطلاعات مربوط به این کنوانسیون.
- اداره زباله‌های مضر و سایر انواع زباله،
- تکنولوژی‌های مناسب زیست محیطی مربوط به زباله‌های مضر و سایر انواع زباله، از قبیل تکنولوژی‌هایی که یا فضولات کمی تولید می‌کند یا هیچ.
- ارزیابی امکانات و محل‌های دفع.
- کنترل زباله‌های مضر و سایر انواع زباله، و
- اقدامات اضطراری.

ح - حسب تقاضای اعضاء تأمین اطلاعات درباره مشاوران و مؤسسات مشاوره‌ای که دارای صلاحیت فنی لازم برای ارائه مساعدت به اعضاء برای منظورهای ذیل می‌باشد بررسی اخطار مربوط به انتقال برون مرزی، مقارنه حمل زباله مضر یا سایر انواع زباله با اعلام اخطار مربوط به آن و حصول اطمینان از این که وسایل و شیوه‌های دفع زباله‌های مضر و سایر انواع زباله از لحاظ زیست محیطی بی‌خطر است. هزینه انجام این گونه بررسی‌ها بر عهده دبیرخانه نخواهد بود. خ - مساعدت به اعضاء در صورت تقاضای آنها، در تعیین موارد حمل و نقل غیرقانونی زباله و در جریان گذاردن فوری اعضاء ذیربط از انتقالات غیرقانونی که در شرف انجام یافتن است.

د - همکاری با اعضاء و سازمان‌های ذیصلاح مربوط بین‌المللی در تأمین کارشناس و تجهیزات به منظور مساعدت فوری به کشورها در صورت بروز شرایط اضطراری، و

ذ - ایفای وظایف دیگری که ممکن است کنفرانس اعضاء برای منظورهای این کنوانسیون در نظر بگیرند.

۲ - وظایف دبیرخانه تا پایان نخستین جلسه کنفرانس اعضاء، که طبق ماده ۱۵ تشکیل می‌گردد موقتاً توسط UNEP انجام می‌گیرد.

۳ - کنفرانس اعضاء در نخستین اجلاس خود دبیرخانه را از سازمان‌های صالح بین‌الدول موجود که ابراز تمایل به ایفای وظایف دبیرخانه به موجب این کنوانسیون نموده‌اند، تعیین خواهد کرد. کنفرانس اعضاء در این اجلاس

همچنین ایفای وظایف محوله به ویژه وظایف تعیین شده طبق بند ۱ فوق توسط دبیرخانه موقت را مورد ارزیابی قرار خواهد داد. و درباره ساختارهای مناسب برای انجام آن وظایف تصمیم خواهد گرفت.

ماده ۱۷ - اصلاح کنوانسیون

۱ - هر عضو کنوانسیون می‌تواند اصلاحیه‌هایی برای این کنوانسیون پیشنهاد نماید و هر عضو پروتکل می‌تواند پیشنهادهایی جهت اصلاح آن پروتکل بدهد. در این اصلاحیه‌ها باید ملاحظات علمی و فنی مربوط مورد توجه قرار گیرد.

۲ - اصلاحیه‌های این کنوانسیون باید در یکی از جلسات کنفرانس اعضاء تصویب گردد. اصلاحیه‌های هر پروتکل باید توسط اعضای پروتکل مربوط در یکی از جلسات خود تصویب شود. متن هر اصلاحیه پیشنهادی کنوانسیون یا هر پروتکل هر گاه به نحو دیگری در پروتکل پیش‌بینی نشده باشد، باید لااقل شش ماه قبل از جلسه‌ای که قرار است آن را تصویب نماید توسط دبیرخانه به اطلاع اعضاء برسد. دبیرخانه همچنین باید اصلاحیه‌های پیشنهادی را برای آگاهی امضاءکنندگان این کنوانسیون به آنها ابلاغ نماید.

۳ - اعضاء کنوانسیون باید مساعی ممکن را برای نیل به توافق به اتفاق آراء درباره هر اصلاحی پیشنهادی این کنوانسیون به عمل آورند. در صورتی که مساعی برای نیل به توافق با اتفاق آراء به نتیجه نرسد و توافق حاصل نگردد به عنوان آخرین راه حل اصلاحیه توسط سه‌چهارم رأی اکثریت اعضاء حاضر و صاحب رأی در جلسه تصویب خواهد شد و به وسیله مرجع امانت‌دار برای تصویب، موافقت، تأیید یا پذیرش رسمی اعضاء برای آنها ارسال خواهد گردید.

۴ - شیوه عمل مذکور در بند ۳ فوق در مورد اصلاحیه‌های آن پروتکل انجام خواهد شد، به استثنای این که دوسوم آراء اکثریت اعضاء آن پروتکل که در جلسه حضور دارند و دارای حق رأی هستند، برای تصویب آن اصلاحیه‌ها کافی است.

۵ - اسناد تصویب، موافقت و تأیید و پذیرش رسمی اصلاحیه‌ها باید نزد مرجع امانت‌دار سپرده شود. اصلاحیه‌های مصوب طبق بندها ۳ و ۴ فوق برای اعضاء که آنها را پذیرفته‌اند از نهمین روز دریافت اسناد تصویب، موافقت و تأیید و پذیرش رسمی آنها وسیله لااقل سه‌چهارم اعضایی که اصلاحیه پروتکل مربوطه را پذیرفته‌اند، در صورتی که به نحو دیگری در پروتکل قید نشده باشد، لازم‌الاجراء خواهد بود. اصلاحیه‌ها در

مورد هر عضو دیگر از نهمین روز بعد از آن که آن عضو اسناد تصویب، موافقت و تأیید و پذیرش رسمی اصلاحیه‌ها را سپرده است، لازم‌الاجراء خواهد بود.

۶ - به منظور این ماده "اعضاء حاضر و صاحب رأی" یعنی اعضای که حضور دارند و رأی مثبت یا منفی می‌دهند.

ماده ۱۸ - انتخاب و اصلاح الحاقیه‌ها

۱ - الحاقیه‌های این کنوانسیون یا الحاقیه‌های هر پروتکل جزء لاینفک این کنوانسیون یا پروتکل‌ها خواهند بود. مگر آن که به نحو دیگری پیش‌بینی شده باشد، و اشاره به این کنوانسیون یا پروتکل‌های آن اشاره به الحاقیه‌های آنها نیز خواهد بود. این الحاقیه‌ها منحصر به امور علمی، فنی و اداری خواهند بود.

۲ - هرگاه در پروتکل‌ها پیش‌بینی‌های دیگری در خصوص الحاقیه‌های آنها نشده باشد شیوه‌های ذیل در مورد پیشنهاد، تصویب و لازم‌الاجرا شدن الحاقیه‌های اضافی بر این کنوانسیون یا پروتکل‌ها، اعمال می‌گردد.

الف - الحاقیه‌های این کنوانسیون و پروتکل‌های آن طبق روش مذکور در ماده ۱۷ بندهای ۲ و ۳ و ۴ پیشنهاد و تصویب می‌گردد.

ب - هر عضو که قادر نباشد الحاقیه این کنوانسیون یا الحاقیه پروتکلی را که عضو آن است بپذیرد باید ظرف شش ماه از تاریخ اعلام تصویب توسط مرجع امانت‌دار، این مرجع را از موضوع آگاه سازد. مرجع امانت‌دار باید بلافاصله همه اعضاء را از این اعلام مطلع سازد. هر عضو می‌تواند در هر زمان اعلام مخالفت قبلی خود را پس بگیرد و در نتیجه الحاقیه‌های مورد بحث برای آن عضو قابل اجراء خواهند گردید.

پ - پس از انقضای شش ماه از تاریخ ابلاغ امر از طرف مرجع امانت‌دار الحاقیه برای کلیه آن اعضای کنوانسیون یا پروتکل مربوط که طبق مقررات بند فرعی (ب) فوق اطلاعیه نداده‌اند، لازم‌الاجرا می‌گردد.

۳ - پیشنهاد، تصویب و به اجرا درآمدن الحاقیه‌های این کنوانسیون یا هر پروتکل آن مشمول همان شیوه عملی می‌شود که در مورد پیشنهاد، تصویب و لازم‌الاجرا شدن الحاقیه‌های این کنوانسیون یا الحاقیه‌های پروتکل‌ها ملحوظ می‌گردد. در الحاقیه‌ها و اصلاحیه‌های آنها باید ملاحظات مربوطه علمی و فنی نیز مورد توجه قرار گیرد.

۴ - هر گاه الحاقیه اضافی یا اصلاحیه یک الحاقیه مستلزم اصلاحیه بر این کنوانسیونیا پروتکلها باشد، الحاقیه اضافی یا الحاقیه اصلاح شده نباید تازمانی که اصلاحیه این کنوانسیون یا اصلاحیه پروتکلها لازم‌الاجرا نشده‌اند به مرحله اجرا درآیند.

ماده ۱۹ -

رسیدگی هر عضوی که تصور می‌کند که عضوی دیگر به تعهدات خود به موجب این کنوانسیون عمل نکرده یا عمل نمی‌کند می‌تواند موضوع را به اطلاع دبیرخانه برساند و در این صورت باید فوراً و همزمان عضوی را که این ادعا علیه او شده است مستقیماً یا از طریق دبیرخانه از جریان امر آگاه سازد. کلیه اطلاعات مربوطه باید وسیله دبیرخانه در اختیار اعضاء قرار گیرد.

ماده ۲۰ - حل و فصل اختلافات:

۱ - در صورت بروز اختلاف بین اعضاء در خصوص تفسیر، رعایت و اجراء مقررات این کنوانسیون یا پروتکل‌های مربوطه، باید اعضاء از طریق مذاکره یا هر طریق مسالمت‌آمیز دیگر به انتخاب خود اختلافات را حل و فصل نمایند.

۲ - هر گاه اعضاء ذیربط نتوانند از طریق مذکور در بند قبل اختلاف خود را تسویه کنند، در صورت توافق طرفهای اختلاف، اختلاف باید در دادگاه بین‌المللی عدالت یا نزد هیأت داورى، که طبق شرایط مندرج در الحاقیه ۶ راجع به داورى پیش‌بینی شده است، مطرح گردد. ولی عدم حصول توافق در مورد طرح اختلاف در دادگاه بین‌المللی عدالت یا در هیأت داورى، اصحاب دعوی را از مسئولیت ادامه یافتن راه حل از طرق مذکور در بند ۱ آزاد نمی‌سازد.

۳ - هنگام تصویب، پذیرش، موافقت و تأیید رسمی یا الحاق به این کنوانسیون یا هر زمان بعد از آن، یک دولت و یا سازمان یکپارچه‌سازی سیاسی و یا اقتصادی می‌تواند اعلام نماید که رسماً و بدون توافق خاصی تعهد (الف) طرح اختلاف در دادگاه بین‌المللی عدالت و یا (ب) رجوع به حکمیت طبق شیوه عمل پیش‌بینی شده در الحاقیه شماره ۶، را بالقوه اجباری شناخته است. این اعلام باید کتباً به اطلاع دبیرخانه برسد و دبیرخانه هم باید آن را به اعضاء کنوانسیون ابلاغ کند.

ماده ۲۱ -

امضاء این کنوانسیون برای امضاء، دولتها، و نامیبیا، به نمایندگی شورای سازمان ملل برای نامیبیا، و سازمان یکپارچه‌سازی سیاسی و یا اقتصادی، در شهر بال در تاریخ ۲۲ مارس ۱۹۸۹، و در وزارت امور خارجه سوئیس فدرال در برن از تاریخ ۲۳ مارس ۱۹۸۹ تا ۳۰ ژوئن ۱۹۸۹، و در دفتر مرکزی سازمان ملل متحده در نیویورک از ۱ ژوئیه ۱۹۸۹ تا ۲۲ مارس ۱۹۹۰، مفتوح خواهد بود.

ماده ۲۲ - تصویب، پذیرش، تأیید و موافقت رسمی

۱ - این کنوانسیون مشمول تصویب، پذیرش، تأیید و موافقت دولتها و نیز نامیبیا، به نمایندگی شورای سازمان ملل برای نامیبیا و مشمول تأیید و موافقت رسمی سازمان‌های یکپارچه‌سازی سیاسی و یا اقتصادی خواهد بود. اسناد تصویب، پذیرش، تأیید یا موافقت رسمی باید نزد مرجع امانت‌دار سپرده شود.

۲ - هر سازمان مذکور در بند ۱ فوق بدون این که دولتهای عضو آن طرف این کنوانسیون باشند ملزم به تعهدات تحت این کنوانسیون خواهد بود. در مورد سازمانهایی که یک یا چند دولت عضو طرف کنوانسیون است، سازمان و دولتهای عضو آن باید در مورد مسئولیتهای مربوطه خود برای اجرای تعهداتشان به موجب این کنوانسیون تصمیم بگیرند. در این گونه موارد سازمان و دولتهای عضو حق نخواهند داشت مستقلاً حقوق تحت کنوانسیون را اعمال نمایند.

۳ - سازمانهای مذکور در بند ۱ فوق، در اسناد تأیید یا موافقت رسمی خود باید حدود صلاحیت خود را نسبت به امور تحت حاکمیت کنوانسیون اعلام نمایند. این سازمانها باید همچنین مرجع امانت‌دار را از تغییرات اساسی در حدود صلاحیت خود آگاه سازند و مرجع مزبور نیز باید اعضاء کنوانسیون را از این امر مطلع نماید.

ماده ۲۳ - الحاق

۱ - این کنوانسیون پس از انقضای مهلت امضاء برای الحاق دولتها و نامیبیا به نمایندگی شورای سازمان ملل برای نامیبیا و سازمان‌های یکپارچه‌سازی سیاسی و یا اقتصادی مفتوح خواهد بود. اسناد و الحاق باید نزد مرجع امانت‌دار سپرده شود.

۲ - سازمانهای مذکور در بند ۱ فوق، بایستی در اسناد الحاق، حدود صلاحیت خود را نسبت به انجام امور مربوط به موضوعات کنوانسیون اعلام نمایند. این سازمانها همچنین باید مرجع امانتدار را از هر گونه تغییرات عمده در حدود صلاحیت خویش آگاه سازند.

۳ - مقررات بند ۲ ماده ۲۲، نسبت به سازمانهای یکپارچه‌سازی سیاسی و یا اقتصادی که به این کنوانسیون ملحق می‌شوند، اعمال خواهد گردید.

ماده ۲۴ - حق رأی

۱ - جز در مواردی که در بند ۲ ذیل پیش‌بینی شده است هر طرف متعهد این کنوانسیون حق یک رأی خواهد داشت.

۲ - سازمانهای یکپارچه‌سازی سیاسی و یا اقتصادی در مورد امور مربوط به حوزه صلاحیتشان طبق ماده ۲۲ بند ۳ و ماده ۲۳، بند ۲ حق رأی خود را بامقدار آراء مساوی تعداد دولتهای عضو خود که عضو کنوانسیون یا پروتکل مربوط به آن هستند، اعمال خواهند کرد. در صورتی که دولتهای عضو این سازمانها از حق خود استفاده می‌کنند، خود سازمانها نباید حق رأی خود را اعمال نمایند و بالعکس.

ماده ۲۵ - مجری شدن.

۱ - این کنوانسیون در نودمین روز پس از تاریخ ایداع رسمی اسناد تصویب، پذیرش، تأیید و موافقت رسمی و الحاق لازم‌الاجراء می‌گردد.

۲ - در مورد هر دولت یا سازمان یکپارچه‌سازی سیاسی و یا اقتصادی که این کنوانسیون را رسماً تصویب می‌کند، می‌پذیرد، با آن موافقت می‌نماید یا تأیید می‌کند، یا بعد از تاریخ ایداع بیستمین سند تصویب، پذیرش، موافقت و تأیید و الحاق رسمی بدان ملحق می‌گردد، در نودمین روز بعد از تاریخ سپردن اسناد تصویب، پذیرش، موافقت، تأیید یا الحاق رسمی توسط این گونه دولت یا سازمان یکپارچه‌سازی اقتصادی و یا سیاسی این کنوانسیون لازم‌الاجرا می‌گردد.

۳ - برای اهداف بندهای ۱ و ۲ فوق، هیچ سند سپرده شده توسط سازمان یکپارچه‌سازی سیاسی و یا اقتصادی به عنوان اسناد اضافه بر آن چه دولتهای عضو آن سازمان ایداع کرده‌اند، محسوب نخواهد شد.

ماده ۲۶ - تشریط و بیانیه‌ها

۱ - هیچ گونه تشریط یا قیدی نسبت به این کنوانسیون نباید اعمال گردد.

۲ - بند ۱ این ماده مانع از این نمی‌شود که یک دولت یا سازمان‌های یکپارچه‌سازی سیاسی و یا اقتصادی، در هنگام امضاء، تصویب، پذیرش، موافقت و تأیید کنوانسیون و الحاق رسمی به آن اظهارات و بیاناتی برای از جمله هماهنگ ساختن قوانین و مقررات با مفاد این کنوانسیون بنماید، مشروط براین که این گونه اظهارات و بیانات به منظور حفظ یا تغییر اثرات حقوقی مفاد کنوانسیون در ارتباط با آن دولت نبوده باشد.

ماده ۲۷ - انصراف

۱ - در هر زمان سه سال پس از تاریخ مجری شدن کنوانسیون برای هر عضو، آن عضو می‌تواند با تسلیم اطلاعیه کتبی به مرجع امانت‌دار از کنوانسیون انصراف حاصل نماید.

۲ - انصراف پس از یک سال از تاریخ دریافت اطلاعیه توسط مرجع امانت‌دار، یا هر تاریخ بعد که ممکن است در اطلاعیه قید شده باشد، قابل اجراء خواهد بود.

ماده ۲۸ -

مرجع امانت‌دار دبیر کل سازمان ملل مرجع امانت‌دار این کنوانسیون و پروتکل‌های مربوطه آن خواهد بود.

متون معتبر متون عربی، چینی، انگلیسی، فرانسه، روسی و اسپانیایی این کنوانسیون دارای اعتبار یکسان هستند. الحاقیه شماره ۱ طبقه‌بندی مواد زائدی که باید تحت کنترل قرار گیرند انواع مواد زائد:

- ۱ - مواد زائد حاصل از مراقبتهای پزشکی در بیمارستانها
- ۲ - مواد زائد حاصل از تولید و تهیه فرآورده‌های دارویی.
- ۳ - داروهای زائد.
- ۴ - مواد زائد حاصل از تولید، فرمولاسیون و کاربرد داروهای گیاهی و مواد کشنده میکروارگانیسم‌ها.
- ۵ - مواد زائد حاصل از ساخت فرمولاسیون و کاربرد مواد شیمیایی و مواد کشنده میکروارگانیسم‌ها
- ۶ - مواد زائد حاصل از تولید، فرمولاسیون و کاربرد حلالهای آبی.
- ۷ - مواد زائد حاصل از تصفیه حرارتی و آبکاری فلزات به وسیله سیانیدها.
- ۸ - ضایعات روغنهای معدنی که برای استفاده‌های رایج مناسب نیستند.
- ۹ - امولسیونهای زائد مخلوط روغنهای آب و هیدروکربن‌های آب.
- ۱۰ - مواد زائد و ذرات آلوده شده بای فنلیهای پولی کلرینه شده PCB و یا توفنیل‌های پولی کلرینه شده PCT و یا بی نیل‌های پولی برومینه شده PBB.
- ۱۱ - بقایای قیر حاصل از پالایش، تقطیر و تصفیه حرارتی.
- ۱۲ - مواد زائد حاصل از تولید، فرمولاسیون و کاربرد جوهرها، رنگها، مواد رنگی، لاک الکل و روغنهای جلا
- ۱۳ - مواد زائد حاصل از تولید، فرمولاسیون و کاربرد رزینها (صمغ کاج) لاتکس (شیره گیاهی)، چسبها و نرم‌کننده‌ها.
- ۱۴ - مواد زائد شیمیایی حاصل از فعالیتهای تحقیقاتی، عمرانی یا آموزشی که ماهیت شناخته شده‌ای ندارند و یا جدید بوده و اثراتشان بر روی انسان یا محیط ناشناخته است.
- ۱۵ - ضایعاتی که ماهیت انفجاری دارند و تابع سایر قوانین نیستند.

- ۱۶ - مواد زائد حاصل از تولید، فرمولاسیون و کاربرد مواد شیمیایی مورد استفاده در عکاسی.
- ۱۷ - مواد زائد حاصل از پرداخت سطحی فلزات و پلاستیک‌ها.
- ۱۸ - بقایای حاصل از عملیات دفع مواد زائد صنعتی. ضایعاتی که دارای مواد متشکله زیر می‌باشند.
- ۱۹ - کربونیل‌های فلزی.
- ۲۰ - ترکیبات برلیوم، ترکیبات برلیوم.
- ۲۱ - ترکیبات کرم شش ظرفیتی.
- ۲۲ - ترکیبات مس.
- ۲۳ - ترکیبات روی.
- ۲۴ - آرسنیک، ترکیبات آرسنیک.
- ۲۵ - سله‌نیوم، ترکیبات سله‌نیوم
- ۲۶ - کادمیوم، ترکیبات کادمیوم.
- ۲۷ - آنتی‌موان، ترکیبات آنتی‌موان
- ۲۸ - تلوریوم، ترکیبات تلوریوم
- ۲۹ - جیوه، ترکیبات جیوه
- ۳۰ - تالیوم، ترکیبات تالیوم
- ۳۱ - سرب، ترکیبات سرب
- ۳۲ - ترکیبات فلوراین غیر آلی به استثنای کلسیم فلوراید
- ۳۳ - سیانیدهای غیرآلی
- ۳۴ - اسیدها به فرم حلال یا جامد

۳۵ - بازها به فرم حلال یا جامد (BASIC) با بازهای به صورت جامد

۳۶ - پنبه نسوز (پودر یا الیاف)

۳۷ - ترکیبات آلی فسفره

۳۸ - سیانیدهای آلی

۳۹ - فنلها، ترکیبات فنل از جمله کلروفنلها

۴۰ - اترها

۴۱ - حلالهای آلی هالوژن

۴۲ - حلالهای آلی غیر از حلالهای هالوژن.

۴۳ - هر گونه خانواده Cogenor دبی بنزوفوران پولی کلره

۴۴ - هر گونه خانواده بنزویی دایوکسین پولی کلره

۴۵ - ترکیبات ارگانوهالوژن غیر از موادی که در این الحاقیه به آنها اشاره شده

(مثلاً شماره‌های ۳۹، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۴). الحاقیه شماره ۲ طبقه‌بندی ضایعاتی که نیاز به توجه خاص دارند.

۴۶ - مواد زائد خانگی

۴۷ - بقایای حاصل از سوزاندن مواد زائد خانگی. الحاقیه شماره ۳ لیست مشخصات خطرناک برای مواد زائد

گروه سازمان ملل ۱ کد H۱ مشخصات: مواد منفجره یک ماده منفجره یا ماده زائد منفجره عبارت از یک ماده مایع، جامد یا زائدی است (یا مخلوطی از مواد زائد) که در یک درجه حرارت، فشار و سرعت معین قادر است به وسیله واکنش‌های شیمیایی که منجر به تولید گاز می‌شود به محیط اطراف خود خسارت وارد نماید.

<<*پاورقی: طبق سیستم طبقه‌بندی مواد خطرناک که شامل توصیه‌های سازمان ملل متحد در حمل و نقل کالاهای خطرناک می‌باشد.

گروه سازمان ملل ۳ کد H۳ مشخصات: مایعات قابل اشتعال مایعات قابل اشتعال عبارتند از مایعات یا مخلوط مایعات، یا مایعات حاوی جامدات به صورت تعلیق (مانند رنگها، روغنهای جلا، لاک الکل و غیره ...) (که شامل مواد یا مواد زائدی که از جهات دیگر جزء مواد خطرناک طبقه‌بندی شده‌اند نمی‌باشند که در آزمایش - closed cup در درجه حرارتی که بیش از ۶۰.۵ درجه سانتیگراد نباشد و در آزمایش open - cup در درجه حرارتی که بیش از ۶۵.۶ درجه سانتیگراد نباشد بخارهای قابل اشتعال از خود بیرون می‌دهند. (چون نتایج آزمایشهای فوق دقیقاً با هم قابل مقایسه نبوده و حتی نتایج جداگانه به وسیله همان آزمایش نیز اغلب تغییر می‌کند لذا مقررات نیز در این موارد قابل تغییر بوده و اجازه می‌دهد که این چنین تغییرات در متن تعاریف گنجانیده شوند).

گروه سازمان ملل ۴.۱ کد H ۴.۱ مشخصات: مواد جامد قابل اشتعال شامل مواد جامد یا مواد جامد زائد، جز آنهایی که تحت عنوان مواد قابل انفجار طبقه‌بندی شده‌اند می‌باشند که تحت شرایطی در حال حمل و نقل به‌آسانی قابل احتراق هستند، یا ممکن است در اثر اصطکاک موجب آتش‌سوزی گردند.

گروه سازمان ملل ۴.۲ کد H ۴.۲ مشخصات: مواد یا مواد زائدی که قابلیت احتراق خود به خود دارند. مواد یا مواد زائدی که در شرایط عادی هنگام حمل و نقل اگر با مشکلی مواجه شدند خود به خود ایجاد حرارت می‌کنند، یا در تماس با هوا به شدت گرم شده و قابلیت احتراق دارند.

گروه سازمان ملل ۴.۳ کد H ۴.۳ مشخصات: مواد یا مواد زائدی که در تماس با آب گازهای قابل اشتعال متصاعد می‌کنند. مواد یا مواد زائدی که در فعل و انفعال با آب قابلیت اشتعال به خود دارند یا گازهای قابل اشتعال به مقدار خطرناک متصاعد می‌کنند.

گروه سازمان ملل ۵.۱ کد H ۵.۱ مشخصات: ترکیب با اکسیژن مواد یا مواد زائدی که بالقوه قابل احتراق نیستند ولی ممکن است در اثر ترکیب با اکسیژن موجب احتراق سایر مواد یا به احتراق سایر مواد کمک کند.

گروه سازمان ملل ۵.۲ کد H ۵.۲ مشخصات: پروکسیدهای آلی شامل آن دسته از مواد یا مواد زائدی می‌باشند که حاوی ساختمان اکسیژن دوظرفیتی بوده که نسبت به حرارت ناپایدارند و ممکن است تحت تأثیر حرارت محیط خارج سریعاً تجزیه شوند.

گروه سازمان ملل ۶.۱ کد H ۶.۱ مشخصات: سموم (حاد) مواد یا مواد زائدی هستند که اگر خورده شوند، استنشاق شوند و یا از طریق تماس با پوست جذب گردند موجب مرگ شده یا سلامت انسان را به طور جدی به خطر می‌اندازند.

گروه سازمان ملل ۶.۲ کد H ۶.۲ مشخصات: مواد عفونت‌زا مواد یا مواد زائدی که حاوی میکروارگانیسم‌های فعال و یا زهر آنها بوده و به طور مشخص یا مشکوک موجب بیماری در حیوان یا انسان می‌گردند.

گروه سازمان ملل ۸ کد H ۸ مشخصات: مواد خورنده مواد یا مواد زائدی که با فعل و انفعالات شیمیایی هنگامی که با بافتهای زنده تماس حاصل می‌کنند موجب صدمات شدید می‌شوند، یا در صورت نشت کردن به اشیاء دیگر یا وسایط حمل و نقل لطمه می‌زنند. یا آنها را از بین می‌برند. ممکن است خطرات دیگری نیز در بر داشته باشند.

گروه سازمان ملل ۹ کد H ۱۰ مشخصات: متصاعد شدن گازهای سمی در تماس با آب یا هوا مواد یا مواد زائدی که در فعل و انفعالات با هوا یا آب ممکن است گازهای سمی به مقدار خطرناک متصاعد کنند.

گروه سازمان ملل ۹ کد H ۱۱ مشخصات: سموم (مزمن) مواد یا مواد زائدی که اگر استنشاق شده، خورده شوند، یا از طریق تماس با پوست جذب گردند اثرات مزمن در بر داشته از جمله خواص سرطان‌زایی.

گروه سازمان ملل ۹ کد H ۱۲ مشخصات: مواد اکوتوکسیک (مسموم‌کننده محیط زیست) مواد یا مواد زائدی که

اگر در محیط رها شوند بلافاصله ممکن است اثرات حاد از خود نشان دهند یا از طریق تجمع در بافتهای زنده اثرات سوء داشته باشند.

گروه سازمان ملل ۹ کد H۱۳ مشخصات: مشکلاتی که بعد از عملیات دفع روی می‌دهد از جمله نشت کردن می‌تواند دربرگیرنده هر یک از مشخصات لیست شده در بالا باشد. آزمایشها زبانه‌های احتمالی برخی از مواد از انواع مواد زائد هنوز کاملاً مشخص نگردیده است. هیچ گونه آزمایشی برای تعیین این زیانها از لحاظ کمی هنوز به وجود نیامده است. برای یافتن طرقی جهت مشخص نمودن خطرات احتمالی این مواد زائد برای انسان و محیط زیست لازم است تحقیقات بیشتری به عمل آید. در مورد ترکیبات و مواد خالص آزمایشهای استاندارد در نظر گرفته شده است. بسیاری از کشورها آزمایشهای استاندارد را به کار می‌برند که می‌توان در مورد مواد مذکور در الحاقیه شماره ۱ جهت تصمیم‌گیری در خصوص این که آیا این مواد دارای ویژگیهای مورد اشاره در این الحاقیه می‌باشند از آنها استفاده کرد. الحاقیه شماره ۴

عملیات دفع

الف - عملیاتی که شامل هیچ کدام از روشهای متداول مانند بازیابی، استفاده مجدد، احیاء، استفاده مجدد مستقیم یا هر نوع روش دیگری نمی‌گردد.

بخش الف شامل کلیه عملیات دفع است که به طور عملی به کار برده می‌شود.

۱ - دفع در زمین یا روی زمین (مانند دفن در زمین و غیره)

۲ - اصلاح زمین (مانند تجزیه بیولوژیکی مواد زائد مایع یا لجن در خاکها و غیره)

۳ - تزریق در اعماق زمین (مانند تزریق در چاهها، غارهای نمکی یا اماکن طبیعی)

۴ - دفن سطحی (مانند دفع مایعات یا لجنهای زائد در گودالها، استخرها، حوضچه‌ها و غیره)

۵ - دفن با تکنیک خاص (مانند قرار دادن مواد زائد در کپسولهای دربسته و ایزوله از یکدیگر و از محیط و غیره)

۶ - دفع مواد زائد در منابع آب غیر از دریاها و اقیانوس‌ها.

۷ - دفع در اقیانوس یا دریا از جمله در بستر دریا.

۸ - تصفیه بیولوژیکی که در جای دیگر این الحاقیه مشخص نشده‌اند و شامل مواد یا مخلوطی از مواد زائد منتج از این روش می‌باشد که در عملیات بخش الف مطرح می‌گردد.

۹ - اصلاح فیزیکی، شیمیایی، که در جای دیگر این الحاقیه مشخص نشده‌اند شامل مواد یا مخلوطی از مواد زائد منتج از این روش می‌باشند که در عملیات بخش اول مطرح می‌شوند (مانند تبخیر، خشک کردن، آهکی کردن، خنثی سازی، ترسیب و غیره)

۱۰ - سوزاندن در خشکی.

۱۱ - سوزاندن در دریا.

۱۲ - انباشتن دائمی (مانند قرار دادن ظروف حاوی مواد زائد در معدن و غیره)

۱۳ - مخلوط کردن قبل از هر یک از عملیات مذکور در بخش الف.

۱۴ - بسته‌بندی قبل از هر یک از عملیات مذکور در بخش الف.

۱۵ - انبار کردن موقت جهت انجام هر یک از عملیات مذکور در بخش الف.

ب - عملیاتی که شامل روشهای متداول بازیابی، استفاده مجدد، احیاء، استفاده مجدد مستقیم یا هر نوع روش دیگری می‌باشد.

بخش (ب) شامل هر گونه عملیات مربوط به موادی می‌شود که از لحاظ قانونی به عنوان مواد زائد خطرناک تعیین گردیده و همچنین عملیات مذکور در بخش (الف) شامل حال آنها می‌شود.

۱ - استفاده مواد زائد به عنوان سوخت (غیر از روش سوزاندن به طریق مستقیم) با تولید انرژی.

۲ - احیاء و تولید مجدد حلالها.

۳ - احیاء و استفاده مجدد از مواد آلی که به عنوان حلال به کار نمی‌روند.

۴ - احیاء و استفاده مجدد از فلزات و ترکیبات فلزی.

- ۵ - احیاء و استفاده مجدد از سایر مواد غیر آلی.
- ۶ - تولید مجدد اسیدها و بازها.
- ۷ - بازیابی ترکیبات مورد استفاده برای کاهش آلودگی.
- ۸ - بازیابی کاتالیزورها.
- ۹ - استفاده مجدد از روغنهایی که در پالایش و یا موارد دیگر به کار می‌روند.
- ۱۰ - استفاده برای اصلاح زمین به منظور استفاده از آن در کشاورزی یا توسعه اکولوژیکی.
- ۱۱ - استفاده از مواد باقیمانده حاصل از هر یک از عملیات مذکور در شماره‌های ۱ تا ۱۰.
- ۱۲ - تغییر مواد زائد برای هر یک از عملیات مذکور در شماره‌های ۱ تا ۱۱.
- ۱۳ - جمع‌آوری مواد به منظور استفاده از آنها در عملیات مربوط به بخش (ب) الحاقیه شماره ۵ (الف) اطلاعاتی که باید هنگام تسلیم اطلاعاتیه ارائه گردد
  - ۱ - دلایلی برای صدور ماده زائد
  - ۲ - صادرکننده ماده زائد(۱)
  - ۳ - تولیدکننده یا (تولیدکنندگان) ماده زائد و محل تولید (۱)
  - ۴ - دفع‌کننده ماده زائد و محل دفع (۱).
  - ۵ - حمل‌کننده (یا حمل‌کنندگان) ماده زائد و عوامل آنها، در صورت معلوم بودن (۱)
  - ۶ - کشور صدور ماده زائد. مرجع صلاحیتدار (۲)
  - ۷ - کشورهای ترانزیت مرجع صلاحیتدار (۲)
  - ۸ - کشور واردکننده ماده زائد مرجع صلاحیتدار (۲)
  - ۹ - اطلاعاتیه کلی یا اطلاعاتیه واحد

- ۱۰ - تاریخ (یا تاریخهای) مورد نظر حمل و مدتی که طی آن ماده زائد قرار است صادر بشود و مسیر مورد نظر (از جمله نقاط مبدا و مقصد) (۳)
- ۱۱ - طرق حمل و نقل مورد نظر (جاده، راه‌آهن، خط دریایی، خط هوایی، آبهای داخلی)
- ۱۲ - اطلاعات مربوط به بیمه (۴)
- ۱۳ - تعیین ماده زائد و شرح فیزیکی آن از جمله شماره V و شماره UN و ترکیب آن (۵) و اطلاعات مربوط به شرایط عمل با آن‌ها از جمله شرایط اضطراری مانند حوادث احتمالی.
- ۱۴ - نوع بسته‌بندی مورد نظر (مانند بدون ظرف، تانکر، بشکه و...)
- ۱۵ - وزن با حجم تقریبی بار (۶).
- ۱۶ - مراحلی که طی آن ماده زائد تولید شده است (۷).
- ۱۷ - در مورد مواد زائد مندرج در الحاقیه شماره ۱، طبقه‌بندی الحاقیه شماره ۲، ویژگیهای خطر، شماره H و گروه UN.
- ۱۸ - روش دفع طبقه الحاقیه شماره ۳.
- ۱۹ - اعلام صحت اطلاعات توسط تولیدکننده یا صادر کننده ماده زائد
- ۲۰ - اطلاعات ارائه شده توسط دفع‌کننده (از جمله مشخصات فنی حمل دفع) به صادرکننده یا تولیدکننده ماده زائد مبنی بر این که طبق قوانین ومقررات کشور واردکننده و با رعایت ضوابط و معیارهای زیست محیطی دلیلی برای عدم قبول ماده زائد برای دفع وجود دارد.
- ۲۱ - اطلاعات مربوط به نحوه انعقاد قرارداد بین صادرکننده و دفع‌کننده ماده زائد. توضیحات
- ۱ - اسم کامل و نشانی، شماره تلفن، تلکس یا پست تصویری و نام و نشانی، شماره تلفن، تلکس، تلفاکس، شخص که می‌توان با او تماس گرفت.
- ۲ - نام کامل و نشانی، شماره تلفن، تلکس و تلفاکس.

۳ - هر گاه یک اطلاعیه کلی در مورد بارگیریها به طور جداگانه صادر می‌شود، چه تاریخ هر بارگیری مشخص شده باشد یا نشده باشد باید تعداد بارگیریهای پیش‌بینی شده مشخص گردد.

۴ - تهیه اطلاعاتی در مورد چگونگی بیمه محموله و نحوه رعایت این شرایط توسط صادرکننده، حمل‌کننده و دفع‌کننده ماده زائد.

۵ - ماهیت و غلظت ترکیبات خیلی خطرناک از نظر سمیت و سایر خطراتی که در زمان حمل و نقل یا در موقع دفع ماده زائد ممکن است روی دهد.

۶ - در مورد اطلاعیه کلی مربوط به چند محموله، هم کل مقدار مورد نظر و نیز مقادیر مورد نظر برای هر یک از محموله‌ها ضروری است.

۷ - تا آن جا که لازم است پس از خاتمه عملیات دفع، خطرات ناشی از دفع مواد زائد ارزیابی و مشخص گردد. الحاقیه شماره ۵ (ب) اطلاعاتی که باید در مورد سند نقل و انتقال ارائه گردد.

۱ - صادرکننده ماده زائد (۱)

۲ - تولیدکننده (یا تولیدکنندگان) ماده زائد و محل تولید (۱)

۳ - دفع‌کننده ماده زائد و محل دفع آن (۱)

۴ - حمل‌کننده (یا حمل‌کنندگان) زباله (۱) یا عامل (یا عوامل) آنها.

۵ - موضوع اطلاعیه کلی یا اطلاعیه واحد.

۶ - تاریخ شروع حرکت از مرز و دریافت رسید توسط هر شخصی که تحویل‌گیرنده ماده زائد است.

۷ - طرق مختلف حمل و نقل (جاده، راه‌آهن، راه‌های آبی داخلی، راه دریایی، راه هوایی) شامل کشورهای صادرکننده، ترانزیت و واردکننده، ماده زائد، در صورتی که محل ورود و خروج محموله مشخص شده باشد.

۸ - مشخصات کاملی از ماده زائد (خواص فیزیکی، نام و گروه بارگیری UN شماره V شماره H^۹ و شماره حسب مورد).

۹ - اطلاعاتی در مورد نیازهای ضروری برای حمل و نقل ماده زائد از جمله پیش‌بینی شرایط اضطراری مانند حوادث احتمالی.

۱۰ - نوع و شماره بسته‌ها.

۱۱ - وزن و یا حجم بار

۱۲ - صدور اظهارنامه توسط تولیدکننده یا صادرکننده مبنی بر صحت اطلاعات داده شده.

۱۳ - صدور اظهارنامه توسط تولیدکننده یا صادرکننده مبنی بر عدم مخالفت مراجع ذیصلاح همه کشورهای ذیربط که اعضاء کنوانسیون هستند.

۱۴ - صدور گواهی توسط دفع‌کننده ماده زائد مبنی بر مشخص نمودن روش دفع و تاریخ تقریبی دفع. یادداشتها اطلاعات لازم مربوط به سند انتقال باید در صورت امکان با سند مربوطه طبق مقررات حمل در یک سند باشد. در صورتی که چنین کاری میسر نباشد، اطلاعات باید اطلاعات ارائه شده به موجب حمل مقررات حمل را تکمیل کند و نه تکرار آن باشد. سند انتقال باید دستورالعملهای مربوط به این که چه شخصی باید اطلاعات را ارائه دهد و یا چه فرمهایی را پر کند در بر داشته باشد. (۱) اسم کامل و نشانی، شماره تلفن، تلکس یا تلفاکس، و نام و نشانی، شماره تلفن، تلکس یا تلفاکس شخصی که می‌توان در موارد اضطراری با اوتماس گرفت.

الحاقیه شماره ۶ داوری

ماده ۱ - هر گاه موافقتنامه مذکور در ماده ۲۰ کنوانسیون به نحو دیگری پیش‌بینی نکرده باشد، داوری طبق مواد ۲ تا ۱۰ ذیل باید انجام شود.

ماده ۲ - طرف مدعی باید به دبیرخانه اطلاع دهد که طرفها توافق نموده‌اند که اختلاف طبق بند ۲ یا بند ۳ ماده ۲۰ به داوری ارجاع شود و به خصوص مواد کنوانسیون را که تفسیر یا اجرای آنها مورد اختلاف است ذکر کند. دبیرخانه باید اطلاعات واصله را به آگاهی کلیه اعضاء کنوانسیون برساند.

ماده ۳ - هیأت داوری مرکب از سه عضو خواهد بود هر یک از اصحاب دعوی باید یک داور تعیین کند و دو داوری که بدین نحو منصوب می‌گردند باید با توافق داور ثالث را تعیین کنند، و این داور رییس هیأت داوری

خواهد بود. سرداور نباید تبعه هیچ یک از طرفهای دعوا یا مقیم در سرزمین یکی از طرفها، یا در سمت دیگری در دعوی ذیمدخل بوده باشد.

ماده ۴ -

۱ - هر گاه رییس دیوان داوری تا دو ماه بعد از انتصاب داور دوم تعیین نگردد، دبیر کل سازمان ملل به درخواست هر یک از دو طرف دعوی ظرف دوماه دیگر او را منصوب خواهد کرد.

۲ - هر گاه یکی از دو طرف دعوی ظرف دو ماه بعد از دریافت درخواست، داور خود را تعیین نکند، طرف دیگر می تواند موضوع را به اطلاع دبیر کل سازمان ملل برساند تا وی رییس دیوان را ظرف دو ماه دیگر منصوب نماید. رییس دیوان پس از نصب باید از طرفی که داور خود را تعیین نکرده است بخواهد که یک داور ظرف دو ماه تعیین کند. بعد از این مدت او باید موضوع را به اطلاع دبیر کل سازمان ملل برساند و او طی دو ماه دیگر این انتساب را انجام خواهد داد.

ماده ۵ -

۱ - دیوان داوری تصمیم خود را طبق قوانین بین الملل و بر اساس مقررات این کنوانسیون اتخاذ خواهد کرد.
۲ - هر دیوان داوری که به موجب مقررات این الحاقیه تشکیل می شود آیین نامه خود را تدوین خواهد نمود.

ماده ۶ -

۱ - تصمیمات دیوان داوری خواه در مورد مسائل شکلی و خواه در مورد موضوعات ماهوی باید با اکثریت آراء اعضاء اتخاذ گردد.

۲ - دیوان داوری باید اقدامات لازم را جهت احراز حقایق به عمل آورد. دیوان می تواند به درخواست هر یک از طرفین تدابیر حمایتی موقت و اساسی توصیه نماید.

۳ - طرفهای دعوا باید هر گونه امکانات لازم را برای انجام مؤثر دادرسی در اختیار بگذارند.

۴ - غیبت یا قصور هر یک از طرفین دعوا نباید مانع جریان دادرسی گردد.

ماده ۷ - دیوان دعاوی متقابلی را که مستقیماً از موضوع اختلاف ناشی می گردد استماع خواهد کرد و درباره آنها تصمیم خواهد گرفت.

ماده ۸ - جز در مواردی که دیوان داوری تحت شرایط خاص دعوا به گونه‌ای دیگر مقرر می‌دارد، هزینه‌های داوری، از جمله دستمزد داوران، باید به‌طور مساوی توسط طرفین دعوا تقبل گردد. دادگاه صورت هزینه‌ها را در پرونده ضبط و صورت حساب قطعی مربوطه را به طرفین تسلیم خواهد نمود.

ماده ۹ - هر یک از امضاءکنندگان کنوانسیون، که دارای منافی در موضوع دعوا است که جنبه حقوقی دارد و ممکن است تصمیم در مورد دعوا بر آن منافع اثر بگذارد، می‌تواند با موافقت دیوان در دادرسی مداخله نماید.

ماده ۱۰ -

۱ - دیوان باید ظرف پنج ماه از تاریخ تشکیل رأی خود را صادر نماید، مگر آن که لازم تشخیص دهد که مهلت را تمدید کند مشروط به این که از پنج ماه تجاوز نماید.

۲ - رأی دیوان باید مستند و مستدل باشد. این رأی قطعی و نسبت به طرفین دعوا الزام‌آور خواهد بود.

۳ - کلیه اختلافات طرفین مربوط به تفسیر یا اجرای رأی، باید توسط یکی از طرفین به اطلاع دیوانی که رأی را صادر کرده است برسد و هر گاه این دیوان نتواند به آن رسیدگی کند، اختلاف باید در دیوان دیگری که بدین منظور مانند دیوان نخست تشکیل می‌شود مطرح گردد.

قانون فوق مشتمل بر ماده واحده منضم به متن کنوانسیون شامل مقدمه و بیست و نه ماده و شش الحاقیه در جلسه روز سه‌شنبه سی و یکم شهریور ماه یک هزار و سیصد و هفتاد و یک مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۷۱.۷.۱۲ به تأیید شورای نگهبان رسیده است.